

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj 11. marta 2011. godine u Sarajevu, donijela je

ODLUKU

I

Graditeljska cjelina - Abdesthana (Šejh Feruhova džamija) sa grobljem i česmom u Sarajevu proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Graditeljska cjelina se sastoji od objekta džamije i harema.

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru označenom kao k.č. 1387 (stari premjer), z.k. izvadak broj 72, što odgovara k.č. 1 (novi premjer), posjedovni list broj 2260, k.o. Sarajevo II, općina Stari Grad, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju, restauraciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U cilju trajne zaštite nacionalnog spomenika, na prostoru definiranom u tački I stav 3. ove odluke utvrđuju se sljedeće mjere:

- dopušteni su isključivo istraživački, konzervatorsko-restauratorski radovi, radovi na redovnom održavanju kao i radovi koji će osigurati održivu upotrebu spomenika, uključujući i one radove čiji je cilj prezentacija spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo) i uz stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nadležna služba zaštite);

- nije dopušteno izvođenje radova koji bi mogli ugroziti nacionalni spomenik, kao ni postavljanje privremenih objekata ili stalnih struktura čija svrha nije isključivo zaštita i prezentacija nacionalnog spomenika;
- nije dopušteno izmještanje starih nadgrobnika kao i nova sahranjivanja na udaljenosti manjoj od 5 m od starih nadgrobnika;
- radovi na infrastrukturi dopušteni su samo u izuzetnim slučajevima, uz odobrenje nadležnog ministarstva i uz stručni nadzor nadležne službe zaštite.

Konzervatorsko-restauratorski radovi na nacionalnom spomeniku moraju biti provedeni u skladu sa sljedećim uvjetima:

- koristiti iste ili istovrsne materijale kojima je objekat izgrađen i primijeniti iste tehnike građenja i obrade materijala;
- rekonstrukciju svih dijelova za koje ne postoji pouzdana dokumentacija riješiti u sklopu projekta na način kojim će se obezbijediti čitljivost njihovog interpoliranja.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti, u dijelu u kojem su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe, suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, nadležnom ministarstvu, nadležnoj službi zaštite i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II - V ove odluke, te nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (<http://www.kons.gov.ba>).

VIII

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

IX

Danom donošenja ove odluke, sa Privremene liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj 33/02, «Službeni glasnik Republike Srpske», broj 79/02, «Službene novine Federacije BiH», broj 59/02 i

«Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH», broj 4/03), briše se nacionalni spomenik upisan pod rednim brojem 559.

X

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u »Službenom glasniku BiH«.

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Dubravko Lovrenović, Amra Hadžimuhamedović i Ljiljana Ševo.

Predsjedavajuća Komisije

Amra Hadžimuhamedović

Broj: 02-2.3-77/11-15
11. marta 2011. godine
Sarajevo

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na osnovi člana 2. stav 1. Zakona o provođenju odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, „nacionalni spomenik” je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 33/02) sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za šta ne postoji vremensko ograničenje, i bez obzira na to, da li je za navedeno dobro podnesen zahtjev.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika donijela je odluku o stavljanju *Šejh Feruhove džamije (Abdesthane)*, na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine, pod rednim brojem 559.

U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provođenju postupka za donošenje konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

Izjava o značaju dobra

Do kraja XVI stoljeća u Sarajevu su podignute mnoge džamije i mesdžidi. Džamija Šejha Feruha, poznata u narodu pod nazivom Abdesthana, smještena je iznad Kovača u mahali po kojoj je i dobila ime. Ovo ime i danas nosi jedna manja ulica na području nekadašnje mahale. Osnivač džamije je izvjesni Šejh Feruh, a izgrađena je prije 1516. godine. Po osnovnoj koncepciji, džamija Šejha Feruha pripada tipu jednodostorne džamije, pravougaone tlocrtne osnove sa četverovodnim krovom i kamenom zidanom munarom. Uz džamiju smješteno je manje groblje koje sudeći po nišanu koji svojim dimenzijama dominira mezaristanom možemo reći da je aktivno još od kraja XVI ili početka XVII stoljeća. Pored džamije, uz jugozapadni zid, nalazi se još i česma koja je ozidana 2004. godine i ne predstavlja rekonstrukciju stare česme.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U toku vođenja postupka izvršen je uvid u:

- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući opis, arhitektonski snimak i fotografije;
- uvid u sadašnje stanje dobra;
- kopiju katastarskog plana;
- zemljišno-knjižni izvadak¹;
- historijsku, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištene dokumentacije u okviru ove odluke - Dopisom broj 02-35.2-

---

¹Na osnovi dopisa broj 11-10-AE/11 dana 05.01.2011. Komisija je dobila od Medžlisa islamske zajednice Sarajevo, zvanični z.k. izvadak i kopiju katastarskog plana kao i dopisom broj 065-0-Su-10-05016 dana 10.01.2011. od Zemljišno knjižnog ureda Općinskog suda Sarajevo.

10/10-246 dana 21.12.2010. godine zatražen je stav vlasnika koje Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika nije dobila do momenta donošenja odluke.

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće

1. Podaci o dobru

Lokacija

Džamija Šejha Feruha smještena je u ulici Abdesthana na Kovačima, općina Stari Grad.

Nacionalni spomenik izgrađen je na lokaciji označenoj kao k.č. 1387 (stari premjer), tj. k.č. 1 (novi premjer), z.k. izvadak broj 72, posjedovni list broj 2260 k.o. Sarajevo II, općina Stari Grad, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Svoj najveći teritorijalni i ekonomski razvitak Sarajevo je doživjelo u XVI stoljeću. U to vrijeme bio je to najveći i najrazvijeniji grad u Bosni. Taj razvoj Sarajeva najbolje možemo pratiti kroz katastarske popise-deftere, koji sadrže značajne podatke o urbanom razvitku grada.²

Jedan od najboljih pokazatelja urbane razvijenosti jednog grada u osmanskome periodu je broj mahala u gradu. Do 1516. u Sarajevu se broj mahala u odnosu na raniji period upeterostručio. Pored 15 muslimanskih mahala, iz ranije kršćanske zajednice razvila se Mahala sarajevske Varoši (Mahalle -i Varos-i Saray) te kolonija dubrovačkih trgovaca (Džema'ta -i bazargan-i Dubrovnik). To su bile mahale gdje se vidi po imenima osnivača, da su njihov razvoj inicirali pretstavnici osmanske feudalne klase, vjerske inteligencije, te pretstavnici esnafskih organizacija. Među 17 novih mahala, u to vrijeme, nastala je i mahala Šejha Feruha.³

Do kraja XVI stoljeća podignute su mnoge džamije i mesdžidi. Dimenzije džamija odražavaju potrebu i materijalnu moć stanovništva, pa one predstavljaju prostorno manje građevine.

Oko džamije Šejha Feruha formiralo se naselje još početkom XVI stoljeća. Taj dio grada se veoma brzo razvijao, jer već 1516. godine mahala je imala 70 kuća, 13 neoženjenih i jednu udovičku kuću.

Mahala džamije Šejha Feruha prostirala se iznad Kovača prema Očaktanovoj ulici a poznata je pod imenom Abdesthana. Ovo ime i danas nosi jedna manja ulica na području nekadašnje mahale. Ime Abdesthana dobila je po abdesthani (mjesto obrednog pranja) - to je mala zgrada sa tekućom vodom u koju je dolazila voda iz jednog rukavca Moščanice.

Ko je bio ovaj Šejh Feruh nije poznato. Međutim, činjenica da je za službenike njegove džamije Sultan Selim uvakufio jednu mezru, pokazuje da je bio neka istaknuta ličnost. Naime u popisu vakufa iz 1541. godine, među ostalim sarajevskim vakufima, naveden je i vakuf ove džamije, gdje stoji da je rahmetli sultan Selimhan..." *iz svoje uzvišene milosti, za službenike džamije koju je spomenuti šejh*

² Zlatar, Behija, *Zlatno doba Sarajeva (XVI stoljeće)*, Svjetlost, Sarajevo, 1996, str. 38.

³ Zlatar, Behija, *Nav. djelo*, str. 41.

sagradio u Sarajevu, uvakufio mezru Nidžeric u nahiji Višegrad-Dobrun, čiji je prihod upisan u iznosu 1315 akči i podario je u tome svoj časni hukum." ⁴

U popisu bosanskih vakufa 1541. godine kaže se da se džamija Šejha Feruha nalazi na Skender - pašinoj mahali⁵. Godine 1604. upisano je da je Mahala džamije Šejha Feruha imala 63 kuće.⁶

Uz džamiju Šejha Feruha nalazi se česma novijeg datuma. Mnoge sarajevske česme se pominju u putopisima i sreću kao motiv umjetničkim slikama. Godine 1888, prema historijskim podacima, u Sarajevu su bile 152 javne česme, da bi ih do 1992. ostalo tridesetak. Program obnove starih sarajevskih česama obuhvatio je 41 česmu, sve koje se mogu rekonstruirati i restaurirati. Na osnovi ovog programa obnovljene su u Sarajevu mnogobrojne česme. Česma uz džamiju Abdesthana obnovljena je na osnovi privatne donacije Suade Gađo/2004. godine. Nije moguće utvrditi da li je pri obnovi česme korištena dokumentacija o njenom izvornom stanju niti je utvrđeno koliko oblik današnje česme odgovara izvornom. Sa stanovništva zaštite integralnosti spomenika, značajna je činjenica da je funkcija česme uz džamiju Abdesthana obnovljena.⁷

Sa dvije strane džamije nalazi se manje groblje sa petnaest nišana koji potiču iz XVI - XVII stoljeća.⁸

Usljed granatiranja u ratu od 1992-1995 oštećene su fasade i munara. Također, ima oštećenja na prozorima, na kojima su stakla polupana.⁹

2. Opis dobra

Džamija

Po osnovnoj koncepciji, džamija Šejha Feruha pripada tipu jednodostorne džamije sa četverovodnim krovom i kamenom munarom. Objekat džamije ima pravougaonu osnovu dimenzija 17,60 x 11,40 m, (mjereno izvana).

Džamija se sastoji od ulaznog prostora i glavnog prostora za molitvu.

Srednji dio **ulaznog prostora**, koji je po svemu sudeći bio trijem, vodi do portala sa jednostavnom lučnom dekoracijom iznad drvenih vrata, koja sada nije vidljiva zbog dogradnje gornje etaže. Bočni dijelovi, nekadašnje sofe, pretvoreni su u zatvorene prostore sa novim funkcijama. Na sjevernoj strani napravljena je dodatna prostorija za imama (dimenzija 4,30 x 3,90 m) koja u zimskom periodu služi kao molitveni prostor i mekteb. Na južnoj strani napravljene su dvije prostorije od kojih je jedna priručna kuhinja (dimenzija 4,70 x 2,70 m) sa ostavom (dimenzija 2,50 x 3,00 m), a druga abdesthana (dimenzija 2,50 x 1,50 m). U prednjem uglu sjeverne sofe pozicionirano je jednokrako drveno stepenište, koje vodi na etažu visinski postavljenu u nivo unutaršnjeg mahfila u prostoriju koja trenutno nema funkciju i služi kao ostava. Iz trijema se kroz jednostavan portal ulazi u **molitveni prostor** dimenzija 10,30 x 8,70 m. U dispozicionom smislu primijenjeno je tlocrtno rješenje sa prednjim mahfilom.

⁴ Behija, Zlatar, *Isto djelo*, str. 41. i 42.

⁵ Mujezinović, Mehmed, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, knjiga I, Sarajevo – Publishing, Sarajevo, 1998, str. 213.

⁶ Zlatar, Behija, *Zlatno doba Sarajeva*, Svjetlost, Sarajevo, 1996, str. 69. i 74.

⁷ Program "Obnova starih sarajevskih česama" Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo, od 1995 - 2006 god.

⁸ Mujezinović, Mehmed, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, knjiga I, Sarajevo - Publishing, 1988, str. 213.

⁹ Koštović, Nijazija, *Sarajevo između dobrotvorstva i zla*, Sarajevo El-Kalem. 1995, str. 269.

Mahfil je postavljen duž sjeverozapadnog zida, iznad ulaznog portala, dubine 2,30 m sa istakom za mujezina dubine 2,50 m. Konstrukciju nose četiri drvena stupa sa međurazmacima od 1,60 m, ukrašeni lukovima od drvenog pokova. Ispod mahfila se nalaze dva ograđena prostora sa sjeverne i južne strane koji su podignuti na visinu od 10 cm u odnosu na centralni dio. Na visini mahfila nalaze se dva slijepa prozora-niše, koji prate osovine donjih prozora i završavaju prelomljenim lukom. Na mahfil se penje kamenim stepeništem koje vodi i do munare.

Prostor **mihraba** je izveden kao polukružni, radijusa 90 cm, sa jednostavnim profiliranim pravougaonim ramom dimenzija 2,30 x 4,10 m. Niša mihraba se stepenasto završava stalaktitnim polihromnim ukrasima poredanim u jedanaest pojaseva, obojenim u zelenu, žutu i bijelu boju. Ovi stalaktitni ukrasi se postepeno sužavaju tako da zatvaraju udubljenje niše koje na vrhu ima krunu. Mihrabska niša obojena je bijelom bojom, dok je profilirani ram bojen žutom i ukrašen iscrtanom floralnom dekoracijom. Ispred mihraba se s obje strane nalazi drveni podijum, za 10 cm podignut od nivoa molitvenog prostora.

Sjeverno od mihraba, u uglu molitvenog prostora, postavljen je drveni **ćurs**.

Minber je izveden od drveta, jednostavne obrade, sa ukrašenim prolazom zasvedenim sa prelomljenim lukom. Bočne stranice minbera raščlanjene su vertikalnim pravolinijskim formama bez ukrasa. Premazan je masnom zelenom bojom. Iznad posljednjeg proširenog stepenika minbera je pokrov oslonjen na četiri drvena stuba u formi kupe.

U enterijeru su svi drveni elementi bojeni masnom zelenom bojom, dok su zidovi džamije bojeni bijelom bojom. U toku neke od naknadnih intervencija na unutrašnje zidove džamije je postavljena drvena obloga do visine od 1,30 m od poda, iznad čega zid džamije ima jedan pojas zelene boje u visini od 70 cm. Svijetla visina džamije iznosi 5,50 m, mjereno do stropne grede. U džamiji je izvedena ravna tavanica.

Debljina zidova džamije iznosi 80 cm, dok je debljina zidova novog, dograđenog dijela na ulaznom prostoru, 20 cm. Sa vanjske strane su malterisani i okrečeni u bijelu boju.

Džamija ima jedan pojas pravougaonih **prozorskih otvora** čija dimenzija iznosi 280 x 94 cm. Svi prozori su dvokrilni, jednostruki i zastakljeni običnim staklom koji sa unutrašnje strane imaju natprozornik u obliku bifokalnog svoda. Na jugozapadnoj i sjeveroistočnoj fasadi džamije nalaze se po tri prozora, dok su na sjeverozapadnoj i jugoistočnoj po dva, s tim da se na jugoistočnoj fasadi iznad mihraba, nalazi okulus.

Kamena **munara** je postavljena na jugozapadnoj fasadi džamije. Njena pravougaona osnova dimenzija 2,40 x 2,70 m izlazi iz zidne mase u prostor i izdvaja se u obliku dvanaestostrane prizme na čijem prelazu se formira poligonalna plašt kojim se munara prislanja uz džamiju. Na visini od 11 m formirano je šerefe - galerija sa stranicama, ispod koje je munara ukrašena geometrijskim oblicima. Na munaru se penje unutrašnjim zavojitim kamenim stepeništem iz nivoa molitvenog prostora koje čine dio strukturalnog sistema munare. Pokrivena je šatorastim bakarnim krovom na čijem se vrhu nalazi alem sa tri jabuke i japrakom.

Krov je četverovodni sa drvenom konstrukcijom pokriven crijepom čija je streha istaknuta 80 cm u odnosu na objekat.

Groblje uz džamiju

Sa dvije strane džamije nalazi se manje groblje sa petnaest starijih nišana. Sudeći po nišanu koji svojim dimenzijama dominira mezaristanom možemo reći da je ovaj mezaristan aktivan još od kraje XVI ili početka XVII stoljeća.

Nišan broj 1

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 36x28x165 cm. Na nišanu nema natpisa, ali njegov izgled nas upućuje na to da pripada XVI ili XVII stoljeću. (M. Mujezinović)

Nišan broj 2

Stela dimenzija 36x13x75 cm sa natpisom na arapskom-turskom jeziku.

المرحومه و المغفوره نفيسه بنت ابراهيم روحيجون الفاتحة سنة 1220 حمادي الاخري 15

Pomilovana i oprostena Nefisa, kći Ibrahima. Fatiha za njenu dušu. 15. džumadel-uhra 1220 (10.09.1805)

Nišan broj 3

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 20x20x120 cm. Nišan je nagnut prema zemlji tako da nije moguće pročitati tarih na njemu, ali po izgledu mogao bi pripadati hadži Abdulahu Baščaušu, timurdžiji koji je umro 1275 (1858), a koga spominje Mujezinović u popisu onih koji su pokopani u ovom mezaristanu.

Nišan broj 4

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 22x22x155 cm, sa natpisom na mješavini arapskog i turskog jezika.

يوسف نور الدين بن حاجي ابراهيم افندي روحيجون الفاتحة سنة 1288 محرم 9

Jusuf Nurudin, sin hadži Ibrahim-efendije, Fatiha za njegovu dušu. 9. muharem 1288 (31.03.1871).

Nišan broj 5

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 18x14x60 cm, bez natpisa, potonuo u zemlju.

Nišan broj 6

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 18x16x60 cm, bez natpisa, potonuo u zemlju.

Nišan broj 7

Stela dimenzija 30x10x750 cm, sa nečitkim natpisom.

Nišan broj 8

Muški nišan sa neobičnim turbanom u gužve, dimenzija 14x13x70 cm, potonuo u zemlju.

Nišan broj 9

Stela dimenzija 36x15x88 cm, bez natpisa.

Nišan broj 10

Muški nišan sa aginskim turbanom, dimenzija 18x16x105 cm, bez natpisa.

Nišan broj 11

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 18x18x80 cm, bez natpisa.

Nišan broj 12

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 18x88x70 cm, bez natpisa.

Nišan broj 13

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 19x19x72 cm, bez natpisa.

Nišan broj 14

Muški nišan sa turbanom u gužve, dimenzija 13x13x55 cm, sa djelimično čitljivim natpisom.

المرحوم عثمان اغا بن.....سنة 1328

Pomilovani Osman-aga, sin.....Godina 1328 (1910).

Nišan broj 15

Lijepo izrađen oštećen turban, obima 40 cm, leži na zemlji.¹⁰
Groblje je ograđeno i ima kamenu kapiju sa metalnim vratima.

Česma uz džamiju

Pored džamije, uz jugozapadni zid, nalazi se česma novijeg datuma. Urađena je od mašinski rezanih kamenih blokova, dimenzija 30 x 150 cm. Na prednjoj strani, česma ima profilaciju u obliku prelomljenog luka. Kameno korito ima dubinu 30 cm i dimenzije 35 x 86 cm. Krov česme je ravan, prekriven jednim slojem ploča debljine 6 cm koje su profilirane po rubovima. Česma je ozidana 2004. godine i ne predstavlja rekonstrukciju stare česme, nego savremenu historicističku interpolaciju.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Dobro nije bilo pravno zaštićeno.¹¹

4. Istraživački i konzervatorsko-restaruratorski radovi

Nema raspoloživih podataka o istraživačkim i konzervatorsko-restaruratorskim radovima koji su izvedeni na ovom dobru.

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom u postojeće stanje dana 27.07.2010. godine, utvrđeno je sljedeće:

---

¹⁰ Opis nišana uradio orijentalista Hazim Numanagić nakon obilaska harema džamije Šejha Feruha na dan 11.08.2011. godine.

¹¹ Prema dopisu Federalnog ministarstva kulture i sporta br. 07-40-4-4799-1/10 od 24.12.2010. godine dobro je bilo evidentirano, ali nije bilo zaštićeno od Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa BiH.

- izvedene su brojne manje intervencije, u enterijeru džamije, uključujući i naknadno zatvoreni trijem, tako da je autentičnost i intergralnost objekta djelimično narušena;
- izvedena je dogradnja novih prostorija; prostorija za imama, priručna kuhinja sa ostavom, abdesthana i gornja etaža na mjestu nekadašnjeg trijema;
- primjetne su posljedice penjanja kapilarne vlage na zidovima, kao i pukotine nastale naknadnim intervencijama;
- vidljiva oštećenja munare nastala uslijed kapilarne vlage kao i pukotine nastale kao posljedice rata 1992 - 1995;
- stari nadgrobnni spomenici i ulazna kapija u groblje su u veoma lošem stanju zbog neodržavanja.

6. Specifični rizici

- Kapilarna vlaga i pukotine na zidovima;
- nestručne i neodgovarajuće interpolacije;
- korištenje neodgovarajućih savremenih materijala pri održavanju objekta.

III – ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom (»Službeni glasnik BiH«, br. 33/02 i 15/03), Komisija je donijela odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

A. Vremensko određenje

B. Historijska vrijednost

C. Umjetnička i estetska vrijednost

- iii. Proporcije,
- iv. Kompozicija,
- v. Vrijednost detalja,
- vi. Vrijednost konstrukcije.

D. Čitljivost

- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru,
- v. Svjedočanstvo o tipičnom načinu života u određenom periodu.

E. Simbolička vrijednost

- i. Ontološka vrijednost,
- ii. Sakralna vrijednost,
- iii. Tradicionalna vrijednost,
- iv. Vežanost za rituale ili obrede,
- v. Značaj za identitet grupe ljudi.

F. Ambijentalna vrijednost

i.Odnos oblika prema ostalim dijelovima cjeline.

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana,
- fotodokumentacija, CANON Power shot SX10 IS 10.0 megapixel, d.i.a. Arijana Pašić i d.i.a. Amra Sarić
- grafički prilozi, arhitektonski snimak postojećeg stanja, d.i.a. Amra Sarić.

Korištena literatura

1995. Koštović, Nijazija, *Sarajevo između dobrotvorstva i zla*, Sarajevo: El -Kalem, 1995.

1996. Zlatar, Behija, *Zlatno doba Sarajeva*, Svjetlost, Sarajevo,1996.

1998. Mujezinović, Mehmed, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine, knjiga I*, Sarajevo - Publishing, 1998.

<http://www.spomenici-sa.ba/dokument.aspx?id=75> dana 11.01.2011.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

*Arijana Mandić, diplomirani inženjer arhitekture,
vanjski saradnik Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika*

Učesnik u istraživanju i izradi Prijedloga odluke:

*Hazim Numanagić diplomirani orijentalista, vanjski saradnik
Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika*